

Entre saqueigs i contribucions

Una síntesi sobre alguns fets transcorreguts al Baix Empordà durant la guerra i la repressió borbònica

La proximitat de la frontera i de la fortalesa de Roses, en mans borbòniques, va convertir el Baix Empordà en la línia defensiva de les tropes de l'arxiduc Carles al nord de Catalunya. El control de les tropes borbòniques sobre les principals places fortes es produí a finals de 1710. A partir d'aleshores les imposicions i les mesures repressives de les noves autoritats a l'Empordà avançaven, en certa mesura, el que succeiria després de 1714.

JORDI TURRÓ > TEXT

>> Els miquelets foren un cos declaradament austriacista fet que els comportà l'enemistat permanent dels filipistes. A la foto, un miquelet en una celebració popular a Badalona.

Josep Pella i Forgas va recollir en la seva *Historia del Ampurdán* que, segons el domer de Pals, Baudili Maranges, el pretendent borbònic a la corona espanyola durant la Guerra de Successió, Felip d'Anjou, va dormir a la rectoria de Palau-sator la nit del 19 de maig de 1706. A la comarca, els efectes de la guerra havien començat a sentir-se el març d'aquell mateix any quan, des de la frontera francesa, l'exèrcit de les Dues Corones va iniciar la marxa cap al sud per recuperar la capital catalana després de l'alçament austriacista. L'episodi de Palau-sator va succeir dos mesos després, el maig de 1706, consumat el fracàs del setge a Barcelona. El saqueig que van protagonitzar les tropes borbòniques durant la seva retirada era un més dels que havien viscut els homes i les dones de frontera al llarg del

segle XVII, quan les corones francesa i espanyola s'havien enfrontat en interminables episodis bèl·lics. Segurament sigui per això que gran part l'Empordà mostrés les seves simpaties cap a la causa austriacista durant aquesta guerra, una aposta que reflectia sobretot una actitud d'odi cap als francesos i les seves tropes, responsables de castigar els pobles i els pagesos empordanesos en forma de coaccions, allotjaments forçosos i contribucions de guerra.

Entre 1706 i 1710, diversos municipis van canviar de mans més d'una vegada i van estar sotmesos a la fiscalitat de guerra dels dos bàndols. L'agost de 1709, per exemple, uns destacament de l'exèrcit de les Dues Corones va creuar el Ter, va ocupar Torroella de Montgrí i va assetjar la Bisbal d'Empordà, que va quedar sota el comandament de tropes borbòniques durant uns quants mesos.

Entre 1706 i 1710, diversos municipis van canviar de mans més d'una vegada i van estar sotmesos a la fiscalitat de guerra dels dos bàndols

ARXIU HISTÒRIC DE GIRONA

>> **Edicte (1714) del comandant en cap de l'Empordà, Maximiliano Francisco, comte de Fiennes, sobre el proveïment de palla i herba per a l'exèrcit.**

Aquesta situació va allargar-se fins avançat l'any 1710, quan l'exèrcit de les Dues Corones va fer-se amb el control de les places fortes a la riba sud del Ter. Així, quan el desembre de 1710 el duc de Noailles entrà de nou a l'Empordà per dirigir el setge final a Girona, gairebé totes els pobles de la comarca ja havien estat ocupats per regiments francesos i espanyols. D'alguns d'aquests pobles van sortir els regiments que van assetjar la capital gironina. El desembre de 1710 el mariscal de França va ordenar als regiments allotjats a Colomers, Jafre, Torroella, Casavells, Vulpellac, Corçà, la Pera, Palau-sator, Pals, Palafrugell, Parlavà i Ultramort que reunissin cinquanta homes d'infanteria o cavalleria en cada poble i formessin un batalló a la Bisbal que, sota el comandament de comte de Fiennes, havia de marxar cap a Girona.

Generals borbònics i miquelets

La capitulació de Girona, el 14 gener de 1711, va refermar el poder borbònic a la zona. A partir d'aleshores dos militars, el duc de Noailles —responsable de gran part dels saquejos i incursions a l'Empordà durant la guerra— el comte de Fiennes i el representant reial a la zona, Gregori Matas i Pujol, van ser els protagonistes d'imposar

les normes i les contribucions. L'actuació dels dos militars a la zona confirma que van actuar com dos autèntics militars absolutistes, perquè van introduir les contribucions de guerra sense el coneixement de l'Estat major borbònic, tal com denunciava el general Tiberio Carafa l'any 1713.

El valor estratègic que tenia el Baix Empordà, on hi havia dos dels tres grans ports del nord-est català —Palamós i Sant Feliu de Guíxols—, va permetre que a principis del 1712 l'ofensiva austriacista al nord-est aconseguís alguns èxits passatgers, com la recuperació del port de Palamós durant pocs dies, i reforçés l'activitat dels miquelets. El matí del 29 de gener de 1712 la boira i la pluja que queia sobre la Bisbal va permetre que quaranta-quatre miquelets, comandats per Ramon Muntaner, sorprenguessin i capturessin la guàrdia de la ciutat i entressin dins la vila. Ramon Muntaner, que seria empresonat per l'emperadriu a causa dels actes comesos a la comarca, sabia perfectament quin eren els objectius d'aquella missió: dirigir-se a la casa del germans Serralta, Miquel i Emmanuel, que havien estat uns fermes defensors de la causa de Felip V, robar-los i castigar-los. Després de la guerra, els dos germans van ser recompensats pels borbònics, i se'ls va lliurar dels allotjaments i de les contribucions de guerra. En qualsevol cas, després d'aquell episodi, el 22 d'abril de 1712, l'arxiduc Carles va atorgar a la gent de la Bisbal el títol de *Villa Leal y Honrada*.

Quinzenades i més soldats

La repressió borbònica a l'Empordà va iniciar-se abans de 1714 i es va manifestar de diverses maneres: execucions i empresonaments, requisa de collites i de diners, allotjaments de soldats, quinzenades i depuració d'austriacistes. El maig de 1711, per exemple, s'ordenava a Palamós que cada cop que sentissin el canó de les Medes havia de salpar un llagut del port amb tres homes, que havien de navegar fins a les illes per rebre les ordres del comandant i transmetre-les als palamosins. Durant l'any 1711 Palamós va haver de pagar els soldats del bergantí *San Francisco*, ancorat en aigües de l'Estartit, i proporcionar-los la manutenció diària. Aquell mateix any un dels destacaments borbònics més nombrosos al Baix Empordà durant la guerra, acampat a

La repressió borbònica a l'Empordà va iniciar-se abans de 1714 i es va manifestar de diverses maneres: execucions, requisa de collites i de diners

RIJCKSMUSEUM AMSTERDAM

>> Voltants de Palamós i de Girona, a principis del segle XVIII.

Verges, era mantingut diàriament pels veïns de Palafrugell, Monells, Cruïlles, Corçà, Púbol, Castell d'Empordà, Vulpellac i Torrent. A partir del desembre de 1713 s'imposà un nou impost que s'havia de pagar cada quinze dies —les quinzenades—, que van provocar un empobriment general de la població. A Palafrugell, la recaptació que va suposar aquest nou impost entre 1714 i 1715 va ser superior al Reial Cadastre posterior, i la pressió fiscal que va implicar no es va superar durant tot el segle XVIII. L'exèrcit d'ocupació no va abandonar la zona després de la guerra sinó que s'establiren guarnicions permanents a la Bisbal, Sant Feliu de Guíxols, Palamós i Torroella de Montgrí i es continuaren exigint allotjaments forçosos en d'altres poblacions. Així,

doncs, quan el 1715 es va imposar el cadastre i quan, un any després, es va promulgar el Decret de Nova Planta, gran part de la feina bruta ja estava feta.

Uns quaranta anys després de l'episodi de 1706 a Palau-sator, l'opinió que tenien alguns sobre el monarca borbònic mostra com les mesures que van provocar l'empobriment de la població es van allargar fins molt més enllà de la guerra. Ho revela una frase localitzada en el dors d'un document notarial de Sant Sadurní de l'Heura, en què un veí anònim expressava un desig força revolucionari per l'època, quan escrivia: «En est temps del any 1741 i 1742 estant molt vaxats del Rey nostre Felip quint que Déu li trenqui el coll».

Jordi Turró és historiador.

Les mesures que van provocar l'empobriment de la població es van allargar fins molt més enllà de la guerra